

Nr 105

Av herr Arvidson, om avslag å Kungl. Maj:ts förslag om ökning av antalet veckotimmar i matematik i enhetsskolans och realskolans högsta klasser.

I statsverkspropositionen föreslår chefen för ecklesiastikdepartementet under åttonde huvudtiteln, H. Allmänna läroverken m. m. [193] 1. Allmänna läroverken: Avlöningar (s. 193) viss ökning av antalet veckotimmar i matematik i de två högsta klasserna av realskolan och enhetsskolan. Förslaget beräknas medföra en utgiftsstegring för statsverket på 2 246 000 kronor.

Departementschefens förslag grundar sig på framställningar från skolöverstyrelsen. Frågan om förstärkning av matematikundervisningen har »varit föremål för noggranna överväganden inom överstyrelsen och vissa preliminära förslag har remissbehandlats». Av denna formulering, som återfinnes på s. 444, framgår, att en allsidig utredning av frågan inte verkställdes och att remissförfarandet inte varit tillräckligt omfattande. Det framgår inte av statsverkspropositionen, huruvida förslaget underställts statskontorets prövning.

Enligt min uppfattning är förslaget om förstärkning av matematikundervisningen genom en ökning av timantalet inte tillräckligt underbyggt.

1. Förslaget innebär, att veckotimantalet i matematik i vardera av enhetsskolans och realskolans båda högsta klasser ökas med ett. Då någon motsvarande sänkning av timantalet i andra ämnen inte föreslås, betyder förslaget att det sammanlagda timantalet ökas. Detta är en allvarlig sak. Den skolhygieniska sakkunskapen har varit enig om att tillbakavisa alla förslag till ökning av lektionsantalet per vecka. Denna gång gäller utökningen de klasser, i vilka eleverna, som befinner sig i pubertetsåldern, har besvär att anpassa sig efter skolarbetets krav. Vad dessa klasser beträffar har man hittills varit mycket sträng vid bedömningen av förslag som avser att genom ökning av timantalet öka undervisningens effektivitet.

Visserligen framhåller överstyrelsen, att en utökning av antalet matematiktimmar skulle minska hemarbetets omfattning och alltså inte innebära någon ökning av elevernas samlade arbetsbörda. Argumentet är bestickande men inte hållbart. Med samma argumentering kan krav framställas på ökning av timantalet i en rad andra skolämnen där hemarbete förekommer.

Mot varje ökning av det samlade timantalet talar det faktum, att skolan i längden inte kan undgå att förverkliga den femdagarsvecka, som är på väg att genomföras inom svenskt arbetsliv i övrigt. Uppgiften blir snarare att minska än att höja antalet lektioner per vecka.

2. Då förslag väcks om utökning av antalet veckotimmar i ett skolämne, brukar det föranleda motsättningar mellan de olika ämnenas företrädare. Det ligger nära till hands att anta, att varje skolämne skulle kunna påvisas vara i behov av förstärkning. För egen del finner jag det naturligt att framhålla, att skolans estetiska fostran i gällande timplaner eftersatts och att den kulturella orientering som enhetsskolan skall ge fått otillräcklig tid till sitt förfogande. Det är inte säkert, att en allsidig utredning skulle ge vid handen, att det just är matematikundervisningen som behöver förstärkas.

3. I ämnena matematik, fysik och kemi har vi för närvarande en skrämmande lärarbrist. I stor utsträckning måste undervisningen bestridas av icke kompetenta lärare. Det är uppenbart, att den nu föreslagna utökningen av antalet matematiktimmar skulle förvärra situationen och skärpa lärarbristen. Både skolöverstyrelsen och departementschefen ser med bekymmer på detta problem.

Skolöverstyrelsen har gjort sig underrättad om »i vilken utsträckning det ökade behovet av matematiklärare skulle kunna täckas genom att redan anställda lärare antingen är villiga åtaga sig tilläggstimmar i ämnet eller kan bestrida matematikundervisning i ökad omfattning inom ramen för sin undervisningsskyldighet». Svaren synes ha varit gynnsamma: ett ökat antal veckotimmar skulle på detta sätt kunna anförtros åt kompetenta lärare. Den reflexionen inställer sig dock omedelbart, att den hjälp matematiklärarna själva kan ge skolan inte bör begagnas för en ökning av timantalet utan i första rummet för att i någon mån avhjälpa bristen på kompetenta lärare i ämnet. De påtalade dåliga resultaten av matematikstudiet i skolan måste väl ändå till en del bero på att man i stor utsträckning är hänvisad till okvalificerade lärare.

4. Misslyckandena i ämnet matematik är uppseendeväckande många. Och det är tämligen givet, att antalet sådana misslyckanden skulle kunna nedbringas, om ämnet finge mer tid till sitt förfogande.

Sannolikt ligger emellertid huvudansvaret för misslyckandena på annat håll. Skolöverstyrelsen har själv framhållit, att kurserna i ämnet hittills inte varit tillfredsställande. En revision har nyligen verkställts. Den anges innebära en rationalisering. Man bör alltså kunna vänta bättre resultat i framtiden. Frågan om kursinnehåll och kursfördelning anges alltjämt vara föremål för överstyrelsens uppmärksamhet.

Också i fråga om de hjälpmedel, som lärarna har tillgång till, kan man peka på brister. I ämnet matematik finns inga läroböcker, endast exempel-samlingar. Varför det alltjämt är så är inte lätt att utröna. Sannolikt skulle en förstklassig lärobok med klara anvisningar för eleverna betyda mer för undervisningens resultat än en utökning av timantalet.

Även ämnesmetodiken synes vara bristfällig. Den verkställda översynen av kursplanerna och de härtill hörande metodiska anvisningarna skulle betyda mycket, framhåller skolöverstyrelsen, »om den fullt beaktas av läroboksförfattare och lärare». Lekmannen, som t. ex. som målsman kommit

i beröring med elevernas matematiksvårigheter, har inte kunnat undgå att fråga sig om det inte är så att många av de uppgifter, som ges i realexamen, är så konstlade och invecklade, att de snarare prövar elevernas intelligens än deras kunskaper och färdigheter i matematik. Med rätta understryker departementschefen »vikten av fortsatt arbete på ämnesmetodikens vidareutveckling och fortlöpande bearbetning av kursinnehåll och kursfördelning».

5. Det finns ingen säkerhet för att en förstärkning av matematikundervisningen i enhetsskolan och realskolan skulle medföra den ökade tillströmning till gymnasiets reallinje, som är den egentliga motiveringen för det nu framlagda förslaget. Man rör sig här med allmänna förmodanden.

Måhända är också den otillräckliga tillströmningen till nämnda linje en övergående företeelse. Den breddning av rekryteringsunderlaget för gymnasiet, som den framväxande enhetsskoleorganisationen innebär, borde komma också reallinjen till godo. En betydelsefull begåvningsreserv finns: de kvinnliga eleverna.

Möjligen beror den utbredda rädslan för reallinjen på felaktigheter i dens konstruktion. Någon utredning härav har i varje fall inte i detta sammanhang presterats.

6. Att i en tid av allmän budgetåtstramning anslå mer än två miljoner kronor till en av ovanstående skäl olämplig reform är omotiverat.

Med hänvisning till vad jag här anfört får jag hemställa,

att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts förslag om ökning av antalet veckotimmar i matematik i enhetsskolans och realskolans högsta klasser.

Stockholm den 26 januari 1959

Stellan Arvidson